

quo alias. Itaque non recte faceret Pontifex, si absolute et sine ulla causa hunc ordinem ferendi censuram inverteret. Ex causa tamen, sicut posset in hoc dispensare cum alio, ita posset interdum juste agere ferendo censuram absque alia admonitione, supposita gravitate delicti, et publica evidentia facti, et aliqua urgente necessitate. Non est enim tam intrinsecum censuræ, ut propter contumaciam ab Ecclesia feratur, quin possit etiam propter simplex delictum ferri de absoluta Pontificis potestate. Quæ doctrina tota confirmari potest ex c. In causis, de Sent. et re judicata.

8. *Debeatne censuram latam in defensionem propriam præcedere admonitio.* — *Quorumdam opinio.* — Quoniam vero dictum est hanc admonitionem solum requiri in censuris ab homine latis per sententiam ob culpam commissam, dubitare quis potest, an, quando censura non fertur per modum iudicii, sed per modum defensionis juxta superius dicta in sect. 2, teneatur monitionem præmittere. Multi enim Canonistæ negant tunc esse necessariam monitionem, quos refert Covar., in dict. § 9, num. 6, et alios refert Ugolin., dict. c. 48, lib. 2, quos ipse sequitur ex fundamento jam insinuato. Quia tunc excommunicatio non est a iudice, ut iudex est, sed a persona privata defendente jus suum; præmittere autem monitionem solum est præceptum iudici, ut ex citatis juribus sumitur, præsertim ex c. Sacro. Addi etiam potest, tunc esse notoriam contumaciam, et ideo non esse necessariam monitionem.

9. *Secunda opinio.* — Contrariam sententiam defendit Covar., citato loco, et eam tenet expresse Abbas (quamvis soleat in contrarium citari), in c. Venerabili, de Censib., n. 3. Imo refert Hostiensem tenentem contrarium, et dicit hanc partem esse tutiorem; et idem tenet Innocentius ibi, cujus doctrinam Abbas exponit. Fundamentum esse potest, quia jura non limitant hoc præceptum, de præmittenda monitione, ad solos iudices, cum ea formalitate judicandi, sed absolute prohibent, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti monitione præmissa, promulgare præsumat; quæ sunt verba c. Sacro; ille autem, qui in defensionem sui juris alium excommunicat, verissime dicitur in eum promulgare excommunicationis sententiam; nam illa vox, *sententiam*, non necessario sumitur in eo rigore, quo est actus iudicii proprie sumpti, sed prout communiter

dici solet de censura excommunicationis, etiamsi per præceptum feratur. Adde, eum, qui censura utitur in sui defensionem, nunquam posse ita exuere potestatem, vel actum iudicis, quin eis utatur, quia censura necessario est actus jurisdictionis, et poena, quæ supponit condignam culpam. Neque est verum ibi intercedere aliquam contumaciam ante admonitionem, etiamsi delictum aliquod præcedere possit, quia nondum ille fuit inobediens formaliter præcepto Ecclesiæ, licet fortasse in re aliqua jus suum Prælati denegaverit, quod interdum sine peccato posset contingere, ut jam explicabo.

10. *Posterior sententia præfertur et explicatur.* — Hæc itaque posterior sententia mihi verior videtur; imo addo, si res ad praxim redeatur, vix posse aliter talem censuram prudenter ferri. Constituamus ergo communem casum de Episcopo, qui, visitans suam diocesim, ab aliquo paroco, vel Abbate non admittitur ad visitandum, eo quod se asserat exemptum; in quo casu aiunt omnes dicti auctores, si hujusmodi Episcopus antea erat in possessione visitandi illam Ecclesiam, posse excommunicationis sententiam ferre in talem parochum, etiamsi appellationem interposuerit, juxta superius dicta in sect. 2. Interrogo ergo, an ille parochus denegans locum visitandi titulo tuendi jus suum, graviter peccaverit ante admonitionem Episcopi, necne? Nam, si non peccavit, nec censura fertur quasi in punitionem commissi delicti; ergo non potest ferri nisi per modum præcepti, et pro peccato futuro, id est, si contradicendo, et resistendo perseveraverit; et tunc jam non sumus in casu, in quo decreta statuunt, ut admonitio præcedat, ut ex dictis constat. Unde in eo casu verissimum censeo non esse necessariam aliam admonitionem præter præceptum, quia ipsum præceptum satis admonet. Quoniam vero hujusmodi præcepta semper imponuntur sub aliquo termino peremptorio, ut, si intra illum conditio impleatur, statim ipso facto censura incuratur, oportebit terminum illum seu tempus tantum esse, quantum ad deliberandum, et humano modo agendum moraliter sufficiat, quod juxta causæ et negotii qualitatem prudentiæ Prælati committendum est. Præceptum autem, toto tempore illo urgens, sufficienter æquivaleret etiam trinæ monitioni. Si autem parochus censeatur, vel præsumatur graviter peccasse, hoc ipso quod suum Prælatum a sua possessione perturbare tentavit, tunc rursus

interrogo, an Prælati illum excommunicet propter delictum commissum, nimirum, ut puniat illud, vel ut cogat desistere a vi inchoata. Sub priori ratione non se gerit Prælati tanquam se defendens, sed tanquam verus iudex, quia punire delictum commissum, nil refert ad defensionem, sed solum quod delinquens ab incepto desistat; unde ille est propriissimus actus iudicis, ut sic; ergo tunc habent locum omnia jura, quæ admonitionem præmittendam statuunt; debet ergo illam præmittere, si ea intentione et ratione censuram ferre velit. Si autem ad hoc ferat excommunicationem, ut ille ab incepto desistat, non potest aliter hoc facere, quam hoc ipsum præcipiendo sub censura ipso facto incurrenda; atque ita jam illa est censura sub conditione futuræ culpæ, et admonitionem continet in ipsomet præcepto; ergo, moraliter loquendo, nullus hic videtur relinquere questionem loci. Neque in hoc modo ferendi censuram aliquid novum aut peculiare fit; nam servantur illæ duæ regulæ, quod pro peccato præterito non fertur censura nisi monitione præmissa; sub conditionem de futuro fertur cum sola monitione in præcepto inclusa. An vero hæc debeat esse triplex, vel sufficiat una, et circa hoc aliquid singulare in eo casu inveniatur, jam explicabo.

SECTIO IX.

Quotuplex debeat præcedere admonitio.

1. *Trina monitio debet antecedere censuram.*

— Non solum statuunt jura, admonitionem præmittendam esse, sed etiam modum, quo faciendæ est, præscribunt. Et primo quidem in dicto c. Sacro, statuitur, ut hæc admonitio competens sit. Ubi Glossa competentem monitionem declarat, id est, trinam, quæ alias solet in jure dici *canonica*. Tanta enim, et tam suavi providentia voluerunt Ecclesiastici canones hujusmodi censuras ferri, ut prius triplicem monitionem præmitti voluerint, ut patet ex c. Contingit, 2, de Sent. excomm., quanquam ibi non videatur generalis lex tradi, sed in quodam peculiari casu et negotio præcipi. At vero in c. Constitutionem, de Sent. excomm., in 6, § Statuimus, satis declaratur, statutum esse per jura, ut trina monitio præmittatur. Unde videtur hoc jus esse antiquissimum; nam jura, quæ de illo loquuntur, non significant illud de novo statuere, sed illud supponere, ut perpetuo in

Ecclesia observatum, ut patet ex cap. De illicita, 24, quæst. 3, etc. De Presbyterorum, 47, quæst. 4, ubi indicatur, hanc formam trinæ admonitionis sumptam esse ex ordine correctionis fraternæ, quem Christus docuit. Unde in cap. Omnes decimæ, 16, quæst. 7, dicitur: *Secundum Domini nostri præceptum admonentur semel, et secundo, et tertio.* Non quod hoc sit præceptum juris divini, tum quia ostensum sit totam hanc censurarum institutionem Ecclesiasticam esse; tum etiam quia ad forum contentiosum pertinet, non ad fraternam correctionem. Solum ergo id dicitur, quia ad instar, et imitationem ordinis a Christo propositi hæc institutio facta est. Unde in c. Præsenti, 5, quæst. 2, alius admonendi ordo a Sylvestro Papa olim servatus commemoratur; in quo quinque monitiones fiebant, antequam anathema proferretur; post singulas vero monitiones paulatim etiam indicebatur censura, et crescente contumacia augebatur, privando prius ingressu Ecclesiæ, postea communionem, seu communicationem fidelium, postea anathema pronunciando. Verumtamen ritus trinæ monitionis in Ecclesia retentus est. Quem observare tenentur omnes Ecclesiastici iudices cujuscumque ordinis, vel conditionis sint, infra Summum Pontificem; nam jus, quod hoc statuit, generale est, et commune omnibus, et super omnes. De ipso vero Pontifice Summo ita censendum est, sicut supra de admonitione diximus.

2. *Unam monitionem pro pluribus fieri posse.* — In servanda vero hac forma trinæ admonitionis ea moderatio adhibenda est, quæ in dict. c. Constitutionem, ponitur, nimirum, non semper necessarium esse, ut hæc tres monitiones tribus temporibus distinctis fiant, sed unam pro tribus fieri posse, dummodo aliquorum dierum competentia intervalla concedantur; ut si sub hac forma fiat: *Admone te, ut intra tres dies satisfacias; singulos dies pro singulis admonitionibus tibi concedendo.* Et (quod advertendum est) in illo textu nulla causa postulatur, ut hoc modo possit fieri admonitio una pro trina, sed generatim et absolute conceditur; et ita indistincte fieri potest utroque modo. Ideoque fortasse posterior modus unius admonitionis pro trina magis est usu receptus, quia facilius. Et in his Doctores conveniunt.

3. *Quantum temporis necesse sit pro unaquaque monitione concedere.* — Dubitant tamen quantum temporis necesse sit pro unaquaque admonitione concedere. Aliqui enim

putant, ut minimum, oportere, ut pro unaquaque admonitione duorum dierum spatium concedatur, quia textus ille ait: *Aliquorum dierum competentia intervalla*. Quod indicat Navar., c. 27, num. 11, sub hac limitatione: *Quando non est periculum in mora*. Ex illo autem textu non satis colligi videtur, hoc esse necessarium, quia ibi non dicitur, quod pro singulis admonitionibus detur aliquorum dierum spatium; sed quod iudices inter monitiones servent aliquorum dierum convenientia intervalla. Hoc autem propriissime, et juxta literam servabitur, etiamsi tres, vel duos dies tantum pro omnibus admonitionibus iudex concedat, ex illis diebus conveniens intervallum singulis admonitionibus designando; tunc enim vere ac proprie aliquorum dierum intervalla pro omnibus, vel pro una omnibus admonitionibus æquivalente, tribuuntur. Nihilominus tamen, quia prior sensus planior videtur, tutius erit id observare, ubi nulla rationabilis causa cogit ad tempus illud coarctandum; ex illa vero id facere licebit, quod prudenti arbitrio iudicis relinquendum est, pro negotii qualitate, ut Glossa circa eundem textum annotavit. Si quis autem recte consideret, jam tunc iudex non servabit formam admonitionis præscriptam simpliciter in illa parte illius canonis, sed utetur facultate concessa in eodem textu in ultima parte illius, quæ superest explicanda.

4. *Ex rationabili causa potest tempus monitionum coarctari, non autem admonitio prætermitti.* — Additur ergo ibi, *nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda*; ubi illud relativum, *ea*, intervalla dierum refert; igitur ex rationabili causa potest illa dierum pluralitas coarctari, vel etiam ad diem unum aut brevius tempus, si necesse fuerit, redigi. Ponderari autem potest vis illius vocis, *moderanda*; nam ex vi illius non videtur permitti, ut propter ullam necessitatem admonitio omnino prætermittatur, nullumve tempus ad resipiscendum concedatur, sed solum ut terminus coarctetur et limitetur; hanc enim vim habet verbum, *moderandi*. Et sane, si quis consideret propriam materiam, in qua versatur hæc admonitio, vix potest cogitari casus, in quo admonitionem omnino prætermittere oporteat, juxta Ecclesiæ intentionem in his censuris ferendis. Nam, aut agitur de delicto commisso, aut de vitando damno aut opere aliquo, quod timetur. Quando censura est hujus posterioris generis, jam diximus,

non esse necessariam aliam admonitionem præter illam, quæ in peccato ipso vel lege continetur; et jura, quæ de hac admonitione tractant, non loqui de hujusmodi censura; ideoque certum est, Prælatum, qui hoc modo fert censuram in ordine ad futurum, posse terminos ejus coarctare quantum judicaverit expedire, juxta negotii qualitatem, et periculum, quod imminere potest. Si autem censura respicit delictum jam factum, non fertur absolute ad puniendum illud, eo quod factum sit, ut supponimus, sed ut ab illo resipiscat vel pro illo satisfiat, et ex hac parte jam respicit futurum; et ideo ferri non potest sine aliquo genere admonitionis, quia non potest absolute ferri, sed conditionali modo, ut supra tactum est, scilicet, *Nisi intra tale tempus resipueris vel satisfeceris, talem censuram incurres*. In hac autem forma ferendi censuram intrinsece includitur admonitio. Voluerunt autem jura, ut hæc admonitio sit trina, vel formaliter, vel virtute, id est, una pro trina, cum eo temporis intervallo, quod et ad moralem interruptionem, et ad humanam consultationem, et deliberationem sufficeret. Quia vero negotiorum qualitas, vel instantia non semper permittit tantum tempus concedere sine gravi periculo majoris damni, ideo ipsamet lex humana prudenter addidit, ex necessitate posse judicem tempus illud moderari, in que includitur, ut possit etiam, si necesse sit, nullam aliam admonitionem præmittere, præter eam, quæ in ipso præcepto, seu sententia conditionata includitur.

SECTIO X.

Utrum admonitio adeo necessaria sit, ut nullam exceptionem patiatur.

1. Varii solent a prædicta necessitate casus excipi, quos hoc loco examinare necesse est. Primus est, quando censura absolute fertur pro delicto commisso, sine ordine ad futurum. Tunc enim admonitio non habet locum, tum quia admonitio non est de re facta, sed facienda; tum etiam quia admonitio fit, ut expectetur contumacia; quando autem censura illo modo fertur, non expectatur contumacia nova, sed pro delicto facto imponitur. Unde, licet reus corrigatur, non effugiet talem pœnam. Atque hæc est communis doctrina Canonistarum, quos statim referam.

2. *Censura imposita per modum pœnæ non indiget monitione.* — Supponit autem hæc exceptio censuram posse ferri illo modo pro

delicto commisso, sine nova contumacia, quod difficile est. Et ideo distinguunt dupliciter posse ferri censuram, scilicet, ut formaliter in ratione censuræ, et tunc aiunt nec exceptionem, nec modum illum imponendi censuram locum habere, quia censura ut sic significat medicinalem pœnam, ut infra videbimus; potest autem etiam imponi per modum puræ pœnæ vindicativæ, et tunc aiunt procedere dictam exceptionem. Ita Innocent., in c. 4 de Excess. Prælat.; Panormit. in cap. Reprehensibilis, de Appellat., num. 4, et ibid. alii. Qui præterea limitant hanc sententiam, ut in excommunicatione locum non habeat, quia hæc nunquam est pura pœna, sed semper medicinalis, ut infra suo loco videbimus. Et nunc breviter sumitur ex cap. Qua fronte, de Appellat., ubi dicitur, Ecclesiam semper esse paratam ad dandam absolutionem excommunicato cum debita subjectione et dispositione illam petenti; ergo mulgo magis parata est ad non excommunicandum, si peccator resipiscere velit vel obedire; ergo de hoc semper admonendus est.

3. De suspensione autem videtur certa prædicta doctrina et distinctio. Probari autem solet ex cap. Eos, et c. ult. de Temp. ordin., in 6, et cap. Tam litteris, de Testib., in quibus juribus est sermo de suspensione, et propterea specialiter de illa hoc affirmat Abbas, sequens Innocent., in cap. Si quis Presbyter, de Cleric. excomm. min., n. 2, et in dict. c. Reprehensibilis, num. 3, ubi etiam adducit c. In loco, 5, quæst. 4, in quo textu potius de excommunicatione quadam sermo est. Et responsio clara ad illum est ibi ferri excommunicationem quamdam pro delicto futuro, et ideo non esse necessariam aliam admonitionem; idem autem responderi potest ad cap. Eos, et cap. ult. de Temp. ordin., in 6. Nam eodem modo ibi feruntur suspensiones ipso facto pro futuris delictis. Solum in dict. c. Tam litteris, videtur Summus Pontifex quosdam suspendere ob præcedens quoddam delictum absque ulla monitione prævia, nullave satisfactione aut resipiscentia eorum expectata. Unde non est dubium, quin hæc censura possit per modum pœnæ imponi, sine ullo ordine ad futurum. Jura ergo, quæ ventant suspensionem ferri nisi admonitione præmissa, ut dictum c. Reprehensibilis, et cap. Sicut, de Cohabitatione clericorum et mulierum, intelliguntur de suspensione, quæ fertur per modum censuræ; non vero quando imponitur per modum simplicis pœnæ.

4. *Probabile esse interdictum ferri posse per modum puræ pœnæ.* — De interdicto vero major est difficultas. Nam licet Abbas supra idem affirmet, non affert tamen positivum (ut sic dicam) testimonium juris, quod id probet, sed solum negativum ex cap. Romana, de Sent. excomm., in 6, ubi sola excommunicatio promulgari prohibetur absque monitione præmissa, cum tamen prius de interdicto, suspensione et excommunicatione, sermo quantum ad alia fuisset. Et possumus hoc confirmare ex dicto cap. Reprehensibilis, ubi eadem prohibitio extenditur ad suspensionem, et tacetur de interdicto. Quod si, ea non obstante, adhuc probabile est, suspensionem sub ratione pœnæ posse aliter ferri, a fortiori idem erit de interdicto. Nam licet in cap. Statutum, de Sent. excomm., in 6, illa prohibitio ad interdictum extendi videatur, non tamen videtur ibi statui generale jus, sed in quadam particulari materia, ut infra, textum illum circa aliud punctum pertractando, amplius declarabimus. Vel dici etiam posset ibi esse sermonem de interdicto, quod est propria censura, non de illo, quod est pura pœna. Atque ita hæc pars probabilis est, sed incerta, quam infra in propria materia commodius decidemus.

5. Denique idem sentiunt Innocentius et Abbas de excommunicatione minori, solumque majorem excipiunt. Sed licet de aliquo genere excommunicationis imperfectæ, prout dicitur de temporali privatione usus Eucharistiæ, vel alterius sacramenti, hoc verum habeat, et nonnullis juribus probari possit, ut infra videbimus, in excommunicatione tamen minori, prout nunc est in usu, contrarium servari puto, ac servandum esse, quod non potest hic amplius explicari, donec propria ratio illius censuræ intelligatur; et ideo in proprium locum id remitto.

6. *An verus executor omnino admonitionem prætermittere possit.* — Secunda exceptio assignari solet, quando aliquis fert censuram non ut iudex, sed ut executor, ex c. ult., § ult., de Offic. deleg. Ibi tamen nulla de hæc re mentio est, sed solum dicitur, hujusmodi executori non committi jurisdictionem, sed certum ministerium; ex quo non licet inferre, posse illum ministerium suum exequi contra jus. Debet ergo aut supponere admonitionem factam a iudice, vel præmittere. Quod si illi præceptum sit, ut absolute, et sine admonitione, vel conditione censuram proferat, et alioqui sit certum et publicum,

admonitionem non esse factam, non video quomodo possit licite exequi tale mandatum; nam est cooperari ad sententiam manifeste injustam. Itaque, ad summum poterit statim censuram ferre sub illa conditione: *Nisi comparueris*, vel simili; supponendo (ut in rebus dubiis faciendum est) iudicem habere justam causam omittendi trinam admonitionem; omnino autem prætermittere monitionem, etiam inclusam in illa conditionali, et statim absolutam, et inevitabilem censuram ferre, juste non poterit.

7. *Cum est periculum in mora, an possit omitti admonitio.* — Tertia exceptio est, quando est periculum in mora, quæ est frequens apud Canonistas, ut notat Navarr., in cap. Cum contingat, caus. 5, de Rescriptis. Verumtamen, ut ex iis, quæ ibidem subjungit, aperte sumitur, hæc exceptio solum est respectu trinæ monitionis, non vero respectu illius, quæ in præcepto conditionato includitur, sine quo nunquam posse ferri talem censuram ipse Navarrus ibidem docet.

8. *An propter nimiam contumaciam rei possit omitti admonitio.* — Quarta exceptio est, quando jam est cognita et manifesta contumacia, ut quia reus antea prædixit et publicavit se non pariturum. Quæ exceptio, ut aliquam probabilitatem habeat, explicari debet per illam, quam Theologi adhibere solent ad præceptum de correctione fraterna; tunc enim dicunt omittendam esse, quando non est spes fructus, quia tunc actio esset otiosa; ita ergo in præsentem, si tanta sit cognita contumacia, ut moraliter nulla sit spes fructus admonitionis, merito videbitur omittenda. Quæ quidem causa videtur mihi sufficiens, quantum ad forum conscientie spectat, ad omittendam trinam admonitionem, seu præviam, et ut statim ferri possit censura, quæ ipso facto incurrat perseverante contumacia; non tamen videtur hæc causa posse aliquando sufficere, ut juste omittatur hæc conditio, et admonitio in illa inclusa. Quia quantacumque appareat in præsentem contumacia peccatoris, potest, quando contra illum profertur censuræ sententia, mutari, et semper manet in illo hoc jus, ut si pravam voluntatem mutet et parere velit, possit censuram evitare. Neque refert, quod sit parva, vel moraliter nulla spes talis mutationis, quia hoc non tollit, quin illi servandum sit jus suum. Deinde, quia intentio etiam Ecclesie in his censuris ferendis est, ut non ita ferantur propter peccata commissa, ut existimen-

tur inevitabiles ex parte ipsius Ecclesie, si peccator illam audire velit, et obedire. Unde talis admonitio non fundatur solum in spe fructus, sed etiam in debito et juridico usu ipsius censuræ. Verum est, quia hæc pœnæ medicinales sunt, interdum esse omittendas, quando non est spes fructus, ut inferius dicemus; tamen, quia per eas non solum intenditur bonum ejus contra quem feruntur, sed etiam aliorum et præsertim communitatis, ideo interdum juste feruntur absque morali spe privati fructus ipsius peccatoris. Et tunc dicimus, servandam esse formam talem in ferenda censura, quæ admonitionem contineat.

9. *Præsumpta contumacia non sufficit ad censuram ferendam.* — Quod vero spectat ad forum contentiosum, proprium est jurisperitorum id definire. Mihi tamen videtur, idem esse judicandum in illo foro; nam quantumvis aliquis affirmet, vel etiam juret se non compariturum, licet citetur, vel non obediturum, licet ipsi aliquid præcipiatur, nihilominus, donec actu citetur, vel præceptum ei imponatur, et ipse non pareat vel compareat, non poterit juste excommunicari aut excommunicatus declarari. Quia propter prius delictum ut sic excommunicari non potest sine ordine ad futurum, et prior contumacia non tam fuit in effectu, quam in affectu, nec tam in re, quam in signis seu verbis; censura autem directe cadit in contumaciam externam, seu actu ipso, vel omissione consummatam.

10. Quod vero quidam aiunt, propter præsumptam contumaciam posse fieri censuram ex c. Venerabilibus, § Porro, de Sentent. excomm., in 6, non recte ad præsens adducitur, juxta veram illius textus intelligentiam. Non enim præsumpta contumacia in futuro actu ad censuram sufficit, sed in actu præterito, quia Ecclesia non judicat de futuris, quantumvis in præsentem affectu, et determinatione causæ contineri videantur, quia mutari homo potest, et de facto illa non commisit. Imo nec Deus ipse illa punit, etiamsi evidenter sciat, an futura sint; sed punit præsentem affectum. De quo Ecclesia non judicat. Unde talis præsumpta contumacia semper supponit aliquod præceptum Ecclesie, reipsa impositum sub tali conditione, cui peccator non obedit in re; quia tamen dubitari potest, an id fecerit ex impotentia, vel rationabili causa, an vero ex rebelli voluntate, ideo quamdiu non probatur illa excusatio, præsumi contu-

maciam dicitur. Et hic est proprius casus illius § Porro, qui non caret sua difficultate, infra suo loco tractanda; est tamen longe diversus ab illo, in quo nunc versamur; in quo non supponitur præceptum latum, sed solum timetur, vel moraliter certo creditur futura contumacia, si præceptum feratur; et propterea dicitur omitti posse præceptum, et fieri transitum ad censuram immediate et absolute ferendam, quod credibile non est. Quin potius (quod etiam est notatu dignum) in illo § Porro, non fertur censura propter præsumptam contumaciam, sed supponitur lata ipso facto incurrenda, et præsumitur incursa. Quia præsumitur contumacia, quando oppositum non probatur, in ordine ad absolutionem præmittendam, quia id securius est; nunc autem agimus non de præsumptione censuræ, sed de impositione illius; quæ fortasse ferri de novo non potest propter contumaciam tantum præsumptam etiam in præterito actu, nedum in futuro. Sed de illo puncto in sequenti disputatione dicendum est.

11. *An in delicto publico cum ejus auctore prætermitti possit monitio.* — Quinta exceptio fieri potest, quando delictum publicum est et notorium, simul cum auctore ejus. Sed hæc exceptio per se improbabilis est, et a nemine fortasse asseritur in eo sensu, quamvis Covarr., dict. § 9, num. 6, referat Felin. et Anton. de Butrio aliter loquentes; et eodem modo loquitur Abb. in cap. Illud, de Cleric. excom. minist., dicens in notoriis monitionem non requiri. Addit tamen, id esse intelligendum juxta doctrinam aliis locis, quæ ibi citat, ab ipso traditam. Aliqui vero id exponunt, quando non solum delictum, sed etiam contumacia notoria est. Et ita loquitur Covarr., Ugolin., et alii. Sed certe, si contumacia præcessit, necesse est monitionem præcessisse; si autem futura creditur, non sufficit, ut jam dixi. Unde in dict. cap. Illud, quod ipsi citant, non fertur absoluta excommunicatio pro peccato notorio, sed sub conditione, nisi intra viginti dies hoc fecerit. Hæc autem conditio admonitionem continet, ut satis constat ex dictis. Quare ad propriam censuram ferendam semper est necessaria monitio; secus aliquando est ad declarationem censuræ late in notoriis criminibus, ut infra dicam.

12. Addit vero Gratian., 2, quæst. 1, suo § ult., qui incipit, Quod autem, in eo casu omitti posse secundam et tertiam monitionem, si ad primam peccator incorrigibilis

appareat. Unde Glossa ibi potius advertit admonitionem debere præcedere etiam in notoriis, et alia jura citat. Idemque docet Abbas, in cap. Cum sit Romana, de Appellat., num. 32, et Covarruv., dict. § 9, num. 6. Et ratio est clara ex dictis, quia censura talis non fertur propter delictum præcise, ut præteritum, sed cum ordine ad futuram contumaciam; ergo quod delictum sit publicum, necne, parum refert, donec per admonitionem constet, an sic delinquens etiam incorrigibilis sit. Unde etiam illud, quod Gratianus ait, hanc causam publicitatis delicti esse sufficientem ad excusandam trinam admonitionem, et ut una sufficiat, mihi non videtur universaliter verum; sed solum, quando occurrens necessitas hoc postulaverit, juxta decisionem textus, quem nunc declaramus, in c. Constitutionem, de Sentent. excommunic., in 6. Verisimile autem est, in hujusmodi publicis criminibus sæpe hujusmodi necessitatem occurrere, ad scandala, vel alia damna vitanda.

Possitne censura ab homine sine prævia monitione ferri ob delictum cui in jure est annexa.

13. Sexta apparentior exceptio est, quando delictum tale est, ut propter illud sit in jure imposita censura, v. gr., excommunicatio ipso facto incurrenda. Nam tunc potest reus iterum ab homine excommunicari, absque ulla alia monitione præmissa. Ita tenet Aditio ad Abbatem, in dict. cap. Reprehensibilis, num. 6, et probat ex illo textu, qui sic habet: *Prælati non proferant sententias suspensionis vel excommunicationis in subditos, nisi forte talis sit culpa, quæ ipso suo genere suspensionis vel excommunicationis pœnam inducat.* Sed hic textus apud me nullam vim habet; nam propriissime, et satis ad litteram intelligitur de sententia declaratoria, qua aliquis publice denunciatur excommunicatus; cumque materia sit odiosa, non est amplianda, sed restringenda potius. Unde Glos. ibi solum ait, tunc posse delinquentem puniri sine admonitione. Estque hoc consentaneum rationi, quia jam ille excommunicatus est per jus, et ideo mirum non est, quod possit denunciari per sententiam; nam talis denuntiatio pure respicit præteritum absque nova contumacia; et ideo potest absolute ferri sine admonitionem in futurum.

14. *Pars negativa probatur.* — At vero

quod homo ferat in illum novam censuram, quod revera est novum vinculum, et novum nocumentum infert (ut declarat Gloss., in cap. Ita quorundam, de Judæis) idque faciat sine ulla admonitione prævia, neque in illo textu habetur, neque in ullo alio, estque contra commune jus, et ideo non est facile asserendum. Maxime, quia ille, qui deliquit contra jus, licet in eo fuerit contumax respectu legislatoris, tamen non fuit contumax respectu alterius hominis, a quo iterum excommunicatur. Quin potius, si ab illo admoneatur, fortasse respiscet; ergo præter rationem est, ut absolute, et sine ullo respectu ad futurum, novo vinculo ligetur. Neque satisfaciet, qui dixerit illum jam fuisse admonitum per legem; et ideo opus non esse, ut iterum admoneatur. Nam illud verum est respectu censure late per legem, vel ad summum etiam ad denunciationem ejus. Ut vero nova censura imponatur, nova contumacia necessaria videtur; ideoque nova etiam admonitio. Atque ita sensit Hostien., citatus ab Abbate supra, et in eadem sententiam inclinat Covarr., dict. § 9, n. 5. Et hæc sententia est sane magis pia, magisque probabilis, præsertim quoad hoc ut non possit talis censura absolute ferri ab homine sine ullo respectu ad futuram contumaciam vel respicientiam; in quo respectu admonitio quædam includitur, ut sæpe dixi. Trina vero monitio facilius omitti posset; quanquam sine aliqua necessitate, vel causa probabili non video cur fieri debeat.

15. *Declaratio de censura ipso jure contracta, sine citatione et probatione fieri non debet.* — Imo addit Covarr. etiam denunciationem seu declarationem juridicam de censura ipso jure contracta non esse faciendam, nisi prius, citata parte, juridice de crimine constet; et aliter factam declarationem nullam esse ipso jure, ex illo generali principio juris, quod contra inauditam partem, nihil potest in judicio definiri, cap. 4 de Causa poss. et propriet., et ex aliis Glossis et Doctoribus, quos ibi citat. Et a simili probari potest ex c. Cum secundum leges, de Hæret., in 6, ubi dicitur, licet hæreticus ipso facto amittat dominium suorum honorum, non tamen esse illis privandum, donec per sententiam declaratoriam de crimine constet; ergo a fortiori idem dicendum est de bonis spiritualibus, quibus per censuram aliquis privatur. Quanquam in hoc sit diversitas, quod hæreticus non tenetur se suis bonis seu illorum usu privare ante sententiam. Excommunicatus autem

ipso jure statim tenetur sese abstinere, et non communicare cum aliis, quia pœna hæc est diversæ rationis, et diverso etiam modo fertur ipso jure, ut supra tactum est, et latius dicendum est in materia de hæresi. In eo vero est similitudo, quod publica executio pœnæ per legem impositæ, quatenus ab humano judice fit, semper supponit proportionatam scientiam criminis publicam et juridicam; ad quam, per se loquendo, requiritur citatio partis, nisi fortasse in delictis publicis et notoriis. Quod latius prosequi ad Juristas pertinet.

16. *An recognoscente parte suum crimen, declaratio possit fieri.* — Pars affirmans. — Non declarant autem Covarr. et alii, an, si in prædicto casu, quando pars citatur ad denunciationem faciendam, illa statim compareat et suum crimen recognoscat, et paratam se ad satisfaciendum ostendat, nihilominus juste denunciari valeat. Videtur autem posse, quia alias illa citatio etiam esset admonitio, quandoquidem denunciationem impedire potest, si alter velit respiscere; ergo, si denunciatio fieri non potest sine citatione prævia, fieri etiam non poterit absque admonitione, etiam in criminibus, propter quæ ipso jure incurritur censura. Consequens est contra dictum cap. Reprehensibilis, et interpretationem ejus quam tradidimus. Et contra rationem; nam denunciatio non est nova censura, neque amplius ligat, ut dicitur in cap. Pastoralis, § Verum, de Appellat. Ergo per se non pendet ex eo, quod reus satisfactionem vel emendationem offerat, sed absolute ferri potest propter delictum commissum, statim ac juridice de illo constat.

17. *Pars negans vera.* — In contrarium vero est, quia statim ac reus se subdit Ecclesiæ, et satisfactionem offert, absolvendus est a censura, quæ medicinalis pœna est, cap. Qua fronte, de Appellat.; ergo injuste faceret judex in eo casu procedendo ad denunciationem censure; nam licet denunciatio non liget amplius, retinet tamen prius vinculum, et aliquo modo illud auget, saltem respectu aliorum, qui ante denunciationem non tenebantur vitare reum, præsertim post Concil. Constantiense. Unde etiam augetur infamia ipsius delinquentis; quæ omnia videntur esse contra Ecclesiæ intentionem, quæ est salus delinquentis, et condigna satisfactio, qua obtenta, non vult majus nocumentum illi inferre. Cujus sufficiens argumentum est, quod vult illum absolvere. Hæc igitur pars vera videtur.

Neque obstat cap. Reprehensibilis; nam in eo sermo est de canonica monitione; et hæc dicitur non esse necessaria in his criminibus; non vero ideo excludit admonitionem juridicam, ut ita dicam, quæ in citatione ipsa includitur, et non tam propter emendationem vel contumaciam novam expectandam quam propter juridicum ordinem servandum necessaria est. Cujus argumentum est, quia, ubi in aliquo casu citatio prætermitti potest, talis etiam admonitio necessaria non est ad denunciationem faciendam.

18. *Ad declarationem in delictis notoriis habentibus ipso jure censuram, non requiritur citatio.* — Et juxta hanc limitationem et declarationem intelligi potest, quod sententia excommunicationis vel alterius censure in criminibus notoriis absque prævia monitione ferri possit. Id enim verum erit in sententia denunciativa censure, non inflictiva; et consequenter non in omnibus criminibus, sed in eis, quæ ipso jure habent censuram annexam; tunc enim, cum ob facti notorietatem nova citatio necessaria non sit, et censura jam sit contracta, statim potest ad denunciationem procedi. Ad quod facit text. in c. De manifesta, 2, q. 4, et c. Evidentia, de Accusat., et cap. Illud, de Cler. excom. ministr. Et melius cap. Bonæ memoriæ, 4, de Electione.

An in delictis, propter quæ jubetur ferri ab homine censura, possit monitio prætermitti.

19. *Pars affirmans.* — Potest autem hic inquiri, an hæc exceptio ad illa crimina, quæ sub aliqua censura in jure prohibentur, non ipso facto incurrenda, sed ferenda, ita ut possit judex statim absque ulla monitione prævia illam inferre. Videtur enim posse, quia jam per legem facta erat sufficiens admonitio; ergo jam ille est contumax Ecclesiæ; ergo statim potest censura ligari. Item, quia alias nullius efficaciam aut momenti esset illa comminatio censure, quæ per talem legem fit, quandoquidem ob transgressionem ejus nunquam potest excommunicatio imponi, sed propter contumaciam, quæ postea subsequitur.

20. *Pars negativa vera.* — Nihilominus dicendum est etiam in hoc casu præmittendam esse admonitionem. Imo, per se loquendo, requiri trinam. Quod aperte sentit Cajetan., in Summ., verb. Clericorum peccata, et verb. Præceptum. Covarruv. supra,

num. 5, ubi alios refert. Quin potius inde probat, prohibitionem legis non sufficere loco admonitionis, ut censura ab homine feratur. Et videtur hoc satis colligi ex dicto cap. Reprehensibilis, ubi solum excipitur censura, quæ ipso jure lata est propter culpam; exceptio autem firmat regulam in contrarium. Cujus præcipua ratio est, quia de necessitate censure est, ut præcedat admonitio, et ideo semper debet cum proportionem præcedere. Unde, cum a lege fertur, admonitio legis sufficit; cum vero fertur ab homine, ejus monitio præcedere debet, ut ita etiam contumacia sit respectu ejus, a quo censura manat. Quod etiam jura disposuerunt propter majorem suavitatem in censuris ferendis; et ideo servanda sunt cum moderatione, quæ ab ipsis adhibentur, scilicet, si necessitas aliquid moderari coegerit; hæc autem nulla in præsentem occurrit, ex eo solum, quod peccatum sit sub censura ferenda prohibitum.

21. *Rationi in contrarium satisfi.* — Corollarium. — Nec sequitur, hanc legem imponentem talem censuram carere effectu; nam in primis potest et interdum debet Prælati, præsertim quando imminet periculum agendi contra tale præceptum, aut quando abusus contra illud paulatim introducit, potest (inquam) admonere subditos, ut servent legem, quia alioqui exequetur in eos pœnam legis, et tunc sine alia admonitione poterit absolute ferre censuram in transgressores legis, quia jam præcessit sufficiens admonitio ante violatam legem. Deinde, si delictum jam est patratum, potest exigere condignam satisfactionem, quam si reus nolit exhibere, tunc poterit in eum ferre censuram lege præscriptam, quam fortasse sine tali lege ferre non posset. Ex quo infero, si delictum tale sit, ut nullo modo extendatur in futurum, sed, simul ac consummatur, omnino transeat, nulla relicta obligatione restituendi vel satisfaciendi respectu hominum, sed tantum respectu Dei, tale delictum non posse prohiberi per legem comminatione censure ferendæ, sed vel ipso jure imponi debere, aut nullo modo. Et hoc apud me convincit ratio facta.

Septima exceptio plures continens.

22. *Quando absolutio sub conditione datur, non impleta conditione, ipso jure incurritur censura.* — Solent præterea a prædicta generali regula excipi casus illi, de quibus statui-